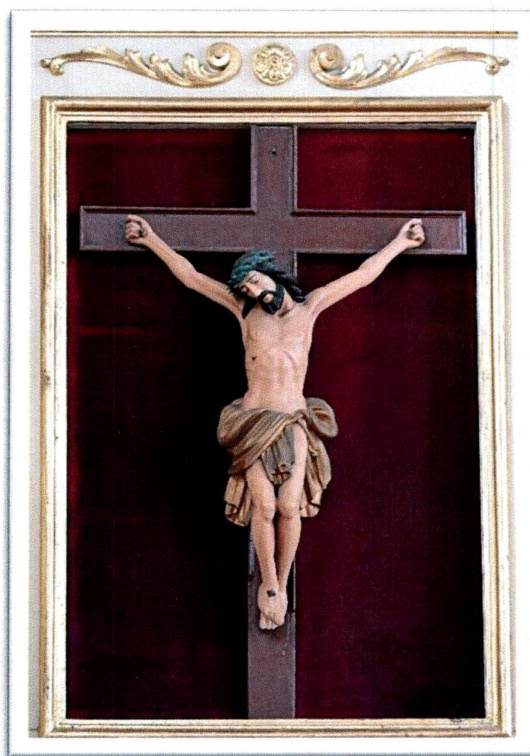

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA W ZAKRZÓWKU DWA OŁTARZE PRZYTĘCZOWE

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Lubelski Wojewódzki
Konservator Zabytków
dr Dariusz Kopciowski

Lubelski Wojewódzki
Konservator Zabytków
ul. Archidiakańska 4
20-113 Lublin
tel./fax 81 532-90-35, 81 532-59-37

opr. mgr Anna Trocha
mgr Marek Trocha

ZALĄCZNIK

do pisma / postanowienia / decyzji
organu ochrony zabytków

znak 32.5114.16.1.2024 JSB

z dnia 2024 -05- 08

NIEDRZWICA 04-2024

Anna Trocha
ANTE ZABYTEKI
Anna Trocha

24-220 Niedzwica Duża, ul. Nowa 67
NIP 712-133-47-78, Regon 432327413

ÆIKON P.K.Z.

Marek Trocha
24-220 Niedzwica Duża, ul. Nowa 67
NIP 771-133-12-26 Regon 060042010

Spis treści

1.	Wstęp.....	3
2.	Podstawa opracowania	3
2.1.	Podstawa formalna	3
2.2.	Podstawa merytoryczna	3
2.3.	Cel i zakres opracowania.....	3
3.	Historia i opis obiektu; technika wykonania	4
4.	Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.....	6
5.	Założenia konserwatorskie.....	8
6.	Program prac konserwatorskich	8
6.1.	Ołtarze	8
6.2.	Rzeźba	10
6.3.	Obrazy.....	11
7.	Uwagi.....	12
8.	Fotografie	13

1. Wstęp

Przedmiotem planowanych prac dwa drewniane, polichromowane i złożone ołtarze przytęczowe (lewy z rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego i prawy z obrazem „Przemienienie na Górze Tabor”) z kościoła parafialnego pw. św. Mikołaja w Zakrzówku; ul. woj. lubelskie, pow. kraśnicki, gm. Zakrzówek; wpis do rejestru nr A/435 z dn. 07-06-1969 r. i B/496 z dn. 21.08.2006 r.

2. Podstawa opracowania

2.1. Podstawa formalna

Podstawę formalną opracowania stanowi zlecenie Parafii Rzymskokatolickiej pw. św. Mikołaja w Zakrzówku.

2.2. Podstawa merytoryczna

W opracowaniu niniejszym oparto się na:

- oględzinach i badaniach konserwatorskich wykonanych przez autorów opracowania
- fotografiach wykonanych przez autorów opracowania
- kartach zabytku z zasobów archiwalnych parafii (nr 9527, 9528,
- kartach zabytku z zasobów archiwalnych NID (<https://zabytek.pl/pl/obiekty/g-260258>):
- Karta biała; Nr karty: 11613; Data dokumentu: 1991-06-01; Autor: Studziński Jacek; Zasób: Ewidencja zabytków nieruchomych; Identyfikator: PL.1.9.ZIPOZ.NID_N_06_EN.505210
- Karta zielona; Nr karty: 11613; Data dokumentu: 1966-06-01; Autor: Brykowski Ryszard; Zasób: Ewidencja zabytków nieruchomych; Identyfikator: PL.1.9.ZIPOZ.NID_N_06_EN.505214

2.3. Cel i zakres opracowania

Celem opracowania jest opracowanie założeń konserwatorskich i sporządzenie programu prac konserwatorskich ołtarzy wraz z obrazami i rzeźbą. Zakresem swoim opracowanie obejmuje:

- ocenę stanu zachowania i ustalenie przyczyn zniszczeń
- założenia konserwatorskie
- programy prac konserwatorskich ołtarza

3. *Historia i opis¹ obiektu; technika wykonania*

Pierwsze wzmianki o drewnianym kościele wybudowanym dzięki fundacji opata koprzywnickiego Mikołaja Luborackiego pochodzą z początków XVI w. Zapewne był to kościół filialny, gdyż dopiero z 1592 r. mamy informację o parafii. Drugi kościół wzniesiono przed 1675 r. i również była to drewniana świątynia, trzeci kościół powstał w 1793 r. z fundacji opata koprzywnickiego Krzysztofa Bogorii Skotnickiego. Konsekwowano go w 1805 r. W 1847 r. zniszczony został podczas pożaru. Obecny późnoklasycystyczny kościół wzniesiono w latach 1851-53.

Restaurowany 1936 roku. W 1983 r. rozpoczęto prace, remontowe, podczas których uzupełniono tynki, pokryto blachą miedzianą hełm wieży, zainstalowano ogrzewanie elektryczne. W latach 1989/90 kontynuowano remont zastępując, pierwotny słomiany strop nowym drewnianym. Ponadto wymieniono więźbę dachową, położono nowe podłogi w nawie i prezbiterium oraz wykonano polichromię.

Kościół usytuowany jest w środkowej części miejscowości, poza zabudowaniami, przy lokalnej drodze łączącej Strzyżewice i Polichnę Dolną, w pobliżu jej skrzyżowania z drogą Wilkołaz-Wysokie. Kościół otoczony jest resztkami współczesnego mu ogrodzenia, w narożach, którego trójkątne kapliczki. Ponadto od północy i zachodu otoczony jest licznymi drzewami. Od południa do kościoła przylegają pozostałe zabudowania parafialne... Na północ od kościoła, między drzewami usytuowana jest dzwonnica. Orientowany.

Murowany, kryty blachą. Fundamenty: murowane z cegieł. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne: murowane z cegieł i kamieni wapiennych, obustronnie tynkowane. Strop: drewniany, płaski, od spodu pokryty imitacją kasetonów. Konstrukcja dachu drewniana, krokwiowo-stolcowa. Pokrycie dachu: blacha ocynkowana. Posadzka: płyty marmurowe Sławniowice /nawa/, Biała Marianna /prezbiterium/. Okna o prostokątnym wykoju, wielokwaterowe, jedynie w górnej kondygnacji wieży półkoliście zamknięte. Drzwi: dwuskrzydłowe, szalowane w romby /główne/, jednoskrzydłowe, płycinowe /boczne/.

Rzut na planie prostokąta w który, od wschodu, wbudowane prezbiterium ujęte po bokach zakrystiami. W elewację zachodnią włączona jest wieża, na planie kwadratu. Bryła prostopadłościenna, nakryta dwuspadowym dachem, od zachodu artykułowana dwukondygnacyjową wieżą, nakrytą spłaszczonym kopulastym hełmem.

Elewacja frontowa /zachodnia/ jednoosiowa, na osi drzwi wejściowe, nad którymi witrażowe okno. Elewacja na całej długości ujęta dwoma parami pilastrów wspierających gładkie belkowanie, na którym trójkątny tympanon którego gzyms podcięto fryzem kostkowym. W tle tympanonu mur attykowy. Nad murem górne kondygnacje wieży ujęta w narożach pilastrami, między którymi półkoliście zamknięte okno, oprofilowane wstęgowo. Elewacja wschodnia trójosiowa, na osi zegar słoneczny nad którym półkoliście zamknięte okno, po bokach, w przyziemiu, prostokątne zakratowane okna. Elewację wieńczy trójkątny szczyt, na osi którego okno. Elewacja południowa

¹ Na podstawie kart inwentarzowych z zasobów archiwalnych NID i parafii (vide pkt. 2.2)

niesymetrycznie pięcioosiowa, gładka, jedynie na zachodnim skraju elewacji nieznaczny jednoosiowy ryzalit, podkreślony dwoma pilastrami wspierającymi trójkątny szczyt. Elewacja północna analogiczna, wzbogacona jedynie niewielką przybudówką przy zakrystii.

Wnętrze jednonawowe. Prezbiterium równej długości jak zakrystie, nad którymi łoże otwarte na prezbiterium i nawę. Chór muzyczny wsparty na sześciu drewnianych kolumnach, z drewnianą balustradą. Ołtarz główny architektoniczny, przyścienny, pochodzący podobnie jak reszta wyposażenia z początku II połowy XIX wieku, wejście na chór muzyczny i wieżę, w niewielkich pomieszczeniach otwartych na nawę arkadami koszowymi.

Ołtarze w stylu klasycystycznym, będące kompilacją elementów współczesnych i historycznych. Są to ołtarze przyściennie, architektoniczne, trójkondygnacyjne o wymiarach ok. 6,2x3,2 m (wys. x szer.). Ołtarze bliźniacze pod względem konstrukcji, rozwiązań estetycznych i wymiarów. Cokół z predellą ahistoryczne, współczesne. Cokół z „zaakcentowanymi profilowanymi listewkami, podziałami pionowymi. W części centralnej płycina wydzielona profilowaną listewką. Predella gierowana powtarzająca profile części oryginalnej. Cokół i predella zwieńczone profilowanymi gzymsami. W części centralnej cokołu i predelli ołtarza lewego znajdują się drzwi do przedsionka.. Retabulum flankowane zdwojonymi pilastrami na bazach, z głowicami korynckimi. Trzony pilastrów gładkie. W przestrzeni między pilastrami dekoracyjne zwisy w postaci uproszczonych girland. W centrum nastawy ołtarza lewego prostokątna nisza z rzeźbionym przedstawieniem Chrystusa Ukrzyżowanego; nisza mieszcząca rzeźbę obwiedziona profilowaną, złożoną ramą. W centrum ołtarza prawego znajduje się prostokątny obraz w złożonej ramie, przedstawiający scenę Przemienienia na górze Tabor. Nad obrazem i niszą z krucyfiksem symetryczny, snycerski, roślinny element dekoracyjny z rozetą po środku. Na pilastrach spoczywa pełne, gierowane belkowanie. Szczyty w formie prostokąta, flankowane pojedynczymi pilasterkami z głowicami w postaci zagierowania gzymsu i z, centralnie umieszczonymi, czworokątnymi płycinami o wklęsło ściętych narożnikach. W płyciny wpisane okrągłe obrazy w prostych ramach. W miejscach styku ram z listewkami płycin umieszczone dekoracyjne aplikacje snycerskie. Szczyty od góry zamknięte gzymsami, na którym opierają się zwieńczenia w formie symetrycznych, owalnych, rzeźbionych elementów dekoracyjnych z kartuszem po środku. Struktura ołtarza pokryta wtórną monochromią w kolorze kości słoniowej, nisza i przestrzeń między pilastrami bordowe, aplikacje snycerskie wtórnie pozłoczone szlagmetalem; wtórne cokoły i predelle niepokryte polichromią.

Pierwotne elementy konstrukcji ołtarzy z drewna iglastego; dekoracje snycerskie i listwy profilowane prawdopodobnie z drewna liściastego; nowe cokoły wraz z listwami profilowanymi – dębowe. Powierzchnia elementów pierwotnych gruntowana i polichromowana. Struktura przemalowana co najmniej trzykrotnie; obecnie w kolorze kości słoniowej; w ubytkach i odkrywkach widoczny pierwotny kolor szarobłękitny, dość jasny. Listwy, snycerka, wtórnie „złocene” – użyto szlagmetal.

Rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z niszy retabulum pełnoplastyczna, wysokości 120 cm; na krzyżu o wymiarach 110 x 170 cm; datowana na ok. poł. XIX? w. Prawdopodobnie przeniesiona do ołtarza z kruchty kościoła. Chrystus rozpięty na krzyżu na wyprostowanych ramionach. Głowa w koronie cierniowej z krótkimi kolcami, lekko pochylona na prawe ramię. Skrzyżowane nogi przybite jednym gwoździem. Perizonium mocno pofałdowane, wywinięte na sznurze. Brak *Titulus Crucis*. Karnacje malowane płasko, bez modelunku, na prawym boku ciemnoczerwona plama krwi. Korona w kolorze zielonym, włosy i broda czarne, perizonium pomalowane brąz na złoto, krzyż w kolorze brązowym. Polichromia i złocenia (brąza) wtórne.

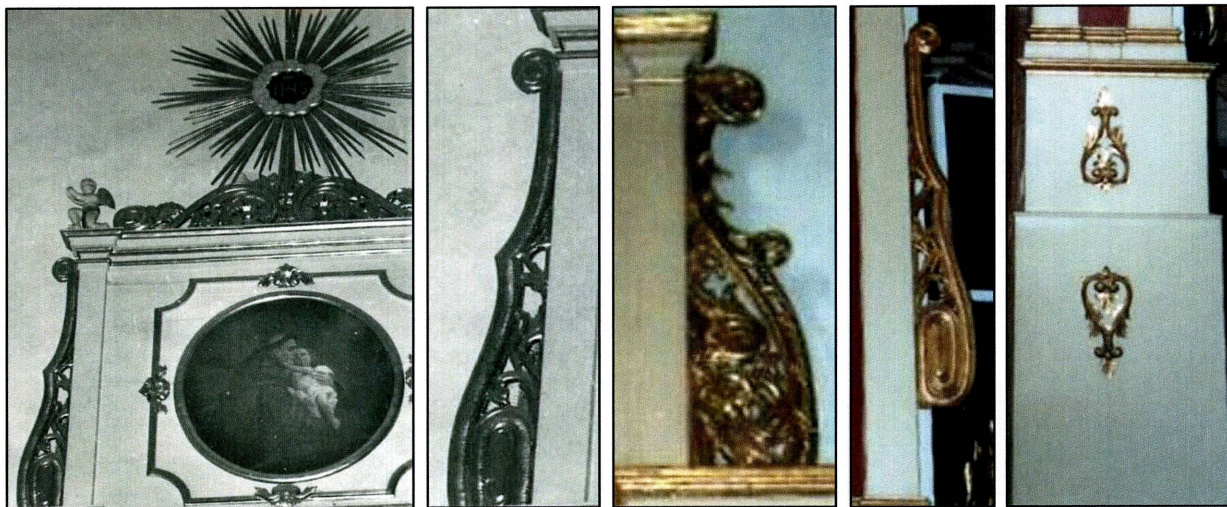
Obraz „Przemienienie Jezusa na górze Tabor”, 120x170 cm; olej na płótnie; współczesny Na obrazie ukazano scenę Przemienienia Jezusa w asyście proroków Mojżesza i Eliasza. Na wierzchołku góry leżą oślepieni blaskiem apostołowie Piotr, Jakub Starszy i Jan Ewangelista. Obraz niezabytkowy, dość nieudolnie malowany.

Obraz „Św. Franciszek z dzieciątkiem”; Ø 100 cm; olej na płótnie; datowany na koniec XIX? w. Tondo ukazuje świętego w $\frac{3}{4}$ postaci, w prawym profilu, trzymającego na rękach przytulone dzieciątko dotykające dłonią jego twarzy. Franciszek ubrany jest w brązowy, franciszkański habit o szeroko formowanych grubych fałdach, z kapturem; obnażone dzieciątko zawinięte jest wokół bioder w białe pieluszki. Twarz świętego o wyrazistych rysach, głowa z tonsurą, nad głową aureola w formie elipsy. Tło obrazu ciemnobrązowe, z prawej strony smuga światła.

Obraz „Św. NN” (wg informacji miałyby to być św. Jan Nepomucen?); Ø 100 cm; olej na płótnie; niedatowany. Święty ukazany w półpostaci, w pozycji $\frac{3}{4}$ do widza. Ubrany jest w sutannę z koloratką, na ramionach ma czerwoną narzutkę. Na szyi zawieszony ma sznur, w prawej, uniesionej ręce trzyma krzyżyk. Nad głową świętego widoczna jest eliptyczna aureola. Tło jednolite, ciemne. Wydaje się, że na obrazie widnieje św. Karol Boromeusz. Wskazuje na to czerwony kardynalski mucet (pelerynka) oraz zawieszony na szyi sznur pokutny, postronek (dyscyplina). W ikonografii św. Karol Boromeusz przedstawiany jest w stroju kardynalskim. Jego atrybutami są: bicz, czaszka, gołąb, kapelusz kardynalski, krucyfiks oraz postronek na szyi, który nosił podczas procesji pokutnych.

4. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Ołtarze baczne są obecnie dosyć przypadkową kompilacją elementów historycznych i współczesnych. W przeszłości były ołtarzami baczными, przyściennymi. Ze względu na zniszczenia dolnych partii (cokołów i stipesów) zostały przeniesione na ściany tęczowe a ich dolne części przebudowano tworząc nienaturalnie wysokie cokoły; w cokole ołtarza lewego mieszczą się drzwi do dobudowanego przedsionka. Cokoły wykonano z nietrwałych materiałów (płyty pochodzenia drzewnego), pomalowano wraz z całym ołtarzem i ozdobiono przypadkowymi aplikacjami snycerskimi. Równie przypadkowo zamocowano uszaki, których położenie zmieniono w późniejszych latach. Wtórne cokoły zastały w ostatnim czasie zastąpione elementami wykonanymi z drewna dębowego. Profile listew wykonano wzorując się na ołtarzach bocznych.

Fot. 1-2. Przemiany formalne ołtarzy. W chwili obecnej brak glorii i figurek aniołów (zresztą zamontowanych odwrotnie). Uszaki ze szczytu zamontowano później przy retabulum – po jednym od strony prezbiterium. Uszaki zamontowane wówczas przy szczycie obecnie znajdują się w ołtarzach bocznych. Uszaki pierwotnie flankujące szczyt obecnie są zdemonstowane. Na cokole przypadkowo nałożone aplikacje snycerskie.

Elementy pierwotne ołtarzy wydają się być w stosunkowo dobrej kondycji technicznej, jednakże poczynione obserwacje wskazują na co najmniej trzykrotne przemalowanie powierzchni całej struktury. Na skutek przemalowań, gruntownej przebudowy związanej z relokacją i zagubienia niektórych elementów ołtarze całkowicie zatraciły swój pierwotny wygląd. Wtórne szpachlówki, grunty i farby nakładane są niestarannie, z licznymi zaciekami, na uszkodzenia podłoża, ubytki gruntów. Na strukturze widoczne pęknięcia na łączeniach elementów. Nie zaobserwowano widocznych śladów aktualnego żerowania owadów, ale widoczne w odkrywcę na cokole pilastra uszkodzenia mogą wskazywać na ich wcześniejszą intensywną działalność. Oryginalne złączenia prawdopodobnie usunięto, w większości zapewne wraz z gruntami. Wtórne grunty założone bardzo grubo – detale snycerki zalane i słabo czytelne, profile pogrubione. Wtórne złączenia, wykonane szlagmetalem, w wielu miejscach uszkodzone, pociemniałe, zabrudzone.

Rzeźba w całości nieudolnie przemalowana – trudno ocenić stan zachowania ale pod przemalowaniami widoczne są ubytki gruntów. Perizonium pomalowane pociemniała już brąz. Brak Titulus Crucis i fragmentów ozdobnych listew w dolnej części krzyża. Nieudolnie wyrzeźbiona prawa stopa może wskazywać na rekonstrukcję.

Obraz „Przemienienie Jezusa na górze Tabor” współczesny, nieudolnie namalowany. Płótno poluzowane, pofałdowane. W dolnej części widoczne reperowane uszkodzenia, rozdarcia. Powierzchnia mocno zabrudzona.

Obraz „Św. Franciszek z dzieciątkiem” mocno pociemniały i zabrudzony. Płótno silnie zdeformowane, pofałdowane przy krawędziach.

Obraz „Św. Karol Boromeusz”(?) prawdopodobnie całkowicie przemalowany, widoczne malowidło jest bardzo niskiej klasy. Zabrudzenia powierzchni oraz deformacje i pofałdowania podobrazia.

5. **Założenia konserwatorskie**

Główne cele prac konserwatorskich to zahamowanie procesów destrukcji obiektów, naprawa zniszczeń oraz przywrócenie walorów estetycznych. Konieczne jest więc przeprowadzenie niezbędnych zabiegów konserwatorskich usuwających wszelkie problemy techniczne i uszkodzenia oraz pozwalających na bezpieczne trwanie obiektu w czasie w tym wzmacniających strukturę obiektu oraz zabezpieczających przed szkodliwym działaniem czynników atmosferycznych i mikroorganizmów. Należy więc, przede wszystkim, wykonać niezbędne czynności techniczne obejmujące powstrzymanie procesu destrukcji podłoża, wzmocnienie struktury materiału w miejscach uszkodzonych przez czynniki biologiczne, zabezpieczenie elementów przed ponownym atakiem szkodników oraz mechaniczne wzmocnienie i ustabilizowanie konstrukcji. Jednocześnie należy przywrócić ołtarzom pierwotny wygląd i walory estetyczne przez usunięcie zanieczyszczeń, nawarstwień i przemalowań oraz scalenie kolorystyczne i rekonstrukcję odsłoniętych, oryginalnych polichromii a także rekonstrukcję brakujących elementów snycerskich (uszaków) oraz odtworzenie złocień. Pełnej konserwacji technicznej i estetycznej poddać należy rzeźbę i obrazy ołtarzowe.

6. **Program prac konserwatorskich**

6.1. Ołtarze

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej.
2. Demontaż elementów ołtarzy – aby prawidłowo przeprowadzić prace pozłotnicze i malarskie wskazane jest zdemontowanie jak największej ilości elementów. Nie demontować połączeń trudnych do zdemontowania bez ryzyka uszkodzenia powierzchni. Przy braku możliwości demontażu prace prowadzone będą in situ.
3. Dezynsekcja – elementy zdezynfekować poprzez wprowadzenie preparatu owadobójczego o dużej efektywności biostatycznej i biobójczej w stosunku do grzybów i owadów (np. Remmers Anti-Insekt, Xilix Gel na częściach niewidocznych). W zależności od możliwości zastosować metodę iniekcji w otwory wylotowe lub kilkakrotne pędzlowanie. Po dezynsekcji elementy sezonować min. 2 tygodnie w komorze z folii PE.
4. Wzmocnienie strukturalne – impregnację zdegradowanych elementów, których nie można wymienić, należy przeprowadzić metodą iniekcji w otwory wylotowe lub pędzlowania wprowadzając 10-15% roztwór Paraloidu B-72 w ksylene lub preparat REMMERS Aidol Epoxi Holzverfestigung w przypadku elementów konstrukcyjnych. W razie konieczności w elementach konstrukcyjnych nawiercić otwory i osadzić sączki (lejki) tak, aby impregnatem przesączyć maksymalnie duży przekrój profili. Po impregnacji obiekt sezonować (jw.).
5. Zabiegi dezynsekcji i wzmocnienia strukturalnego, w przypadku niewielkiego stopnia skażenia i uszkodzenia drewna, można wykonać jednostopniowo stosując impregnat z zawartością środków dezynfekujących.

6. Usunięcie zabrudzeń, wtórnych wymalowań i innych nawarstwień, doczyszczenie powierzchni oryginalnego wymalowania - mechanicznie i/lub chemicznie (zmywacze do powłok lakierniczych, rozpuszczalniki organiczne). Środki i metody usuwania przemalowań opracowane zostaną po wykonaniu prób.
7. Usunięcie wtórnych złocen oraz uszkodzonych i wtórnych gruntów pod złoceniami - metody i środki dobrane zostaną po przeprowadzeniu prób.
8. Wykonanie niezbędnych prac stolarskich - wzmocnienie rozchwianych połączeń, sklejenie pęknięć; montaż koniecznych, nowych wzmocnień konstrukcji itp.
9. Uzupełnienie ubytków drewna i odtworzenie uszkodzonych lub brakujących elementów - rekonstrukcje i fleki wykonać z drewna odpowiedniego gatunku dopasowując rodzaj i kierunek usłojenia. Drobne ubytki wypełnić masą AXSON SC258 lub kitem drzewnym o odpowiedniej barwie.
10. Zrekonstruowanie uszkodzonych lub brakujących elementów snycerskich (uszaków).
11. Powtórna dezynsekcja - w celu zabezpieczenia przed wtórnym zaatakowaniem przez owady wszystkie elementy zabezpieczyć poprzez jednokrotne pędzlowanie preparatem owadobójczym.
12. Uzupełnienie drobnych ubytków zaprawy w obrębie zachowanych fragmentów polichromii i opracowanie ich powierzchni. Uzupełnienia zostaną wykonane z zastosowaniem modyfikowanego gruntu akrylowego Tikkurila Colowood.
13. Wykonanie nowych gruntów w przypadku rozległych ubytków na partiach oryginalnych i na nowych cokołach (w partiach struktury) – technologia j.w.
14. Wykonanie nowych gruntów klejowo-kredowych na nowych listwach profilowanych cokołu, zrekonstruowanych uszakach i oryginalnych elementach snycerskich.
15. Wykonanie nowych złocen w miejscu wtórnych ze szlagmetal. Odtworzyć należy technikę historyczną - złocenia płatkami złota ($23\frac{3}{4}$ karat, 14 th) na pulmencie zarówno w partiach polerowanych jak i matowych. Dopuszcza się wykonanie części matowych w technice mikstionowej oraz współczesnych technologiach firmy Koellner.
16. Zabezpieczenie powierzchni złocen w dolnej partii ołtarzy roztworem Paraloidu B-48N.
17. Uzupełnienie, retusz ubytków polichromii. Metoda retuszu zostanie opracowana w trakcie prac w zależności od podjętych decyzji dotyczących sposobu przeprowadzenia estetycznej części konserwacji.
18. W przypadku rozległych ubytków i nowych gruntów (cokoły) rekonstrukcja i wykonanie nowej polichromii.
19. Zabezpieczenie warstwy polichromii werniksem dobranym do przyjętej metody uzupełnienia lub rekonstrukcji warstwy malarskiej.
20. Montaż aplikacji snycerskich na ołtarzu, w pierwotnym miejscu. Zastosować demontowalne techniki łączenia, w razie konieczności zastosować dodatkowe wzmocnienia.

6.2. Rzeźba

1. Dezynfekcja – rzeźbę zdezynfekować poprzez wprowadzenie preparatu o dużej efektywności biostatycznej i biobójczej w stosunku do grzybów i owadów (np. Remmers Anti-Insekt). W zależności od możliwości zastosować metodę natrysku lub kilkakrotne pędzlowanie. Po dezynsekcji obiekt sezonować min. 2 tygodnie w komorze z folii PE.
2. Wykonanie odkrywek i sond w celu ustalenia ewentualnego występowania i zasięgu pierwotnej polichromii.
3. Usunięcie z powierzchni rzeźby i krzyża przemalowań, szpachlówek oraz wtórnych gruntów – metody i środki dobrane zostaną po przeprowadzeniu prób.
4. Usunięcie niewłaściwych uzupełnień, kitów, fleków.
5. Wzmocnienie strukturalne - wprowadzenie w strukturę drewna substancji wzmacniających (10-15 % roztworu Paraloidu B72 w ksylenie). Po zabiegu obiekt sezonować min. 2 tygodnie w komorze z folii PE aby zminimalizować zjawisko migracji powrotnej żywicy.
6. Naprawa pęknięć drewna i ewentualne uzupełnienie brakujących elementów – wysezonowane i zabezpieczone drewno odpowiedniego gatunku, kit epoksydowy AXSON SC258.
7. Powtórna dezynfekcja – w celu zabezpieczenia przed wtórnym zaatakowaniem przez mikroorganizmy zastosować jednokrotne pędzlowanie preparatem biobójczym o przedłużonej trwałości.
8. Wykonanie nowych gruntów klejowo-kredowych i nowych złoczeń na perizonium (jeśli takie były). Odtworzyć należy technikę historyczną - złoczenia płatkami złota (23³/₄ karat, 14 th) na pulmencie zarówno w partiach polerowanych jak i matowych. Dopuszcza się wykonanie części matowych w technice mikstionowej oraz przy użyciu współczesnych technologii firmy Koellner.
9. Uzupełnienie drobnych ubytków zaprawy w obrębie zachowanych fragmentów polichromii (w przypadku ich odnalezienia) i opracowanie ich powierzchni. Uzupełnienia zostaną wykonane z zastosowaniem modyfikowanego gruntu akrylowego Tikkurila Colowood.
10. Uzupełnienie i ewentualna rekonstrukcja ubytków polichromii. Metoda retuszu zostanie opracowana w trakcie prac w zależności od podjętych decyzji dotyczących sposobu przeprowadzenia estetycznej części konserwacji.
11. W przypadku nieodnalezienia reliktyw pierwotnych gruntów i polichromii wykonanie nowych gruntów (akrylowych j.w.) i rekonstrukcja polichromii w oparciu o analogie.
12. Zabezpieczenie warstwy polichromii werniksem dobranym do przyjętej metody uzupełnienia lub rekonstrukcji warstwy malarskiej.

6.3. Obrazy

1. Wyjęcie obrazu z ołtarza i ramy.
2. Demontaż aplikacji metalowych.
3. Zdjęcie obrazu z krosien.
4. Dokładne rozpoznanie stanu zachowania, stratygrafii i technologii.
5. Oczyszczenie lica i odwrocia obrazu z zabrudzeń powierzchniowych – środki i metody dobrane zostaną po przeprowadzeniu prób.
6. W przypadku występowania dublażu i konieczności jego usunięcia, zabezpieczenie lica przed tym zabiegiem – bibułka japońska + BEVA 371 lub polialkohol winylowy (w zależności od rodzaju spoiwa dublażowego).
7. Przymocowanie obrazu do podłoża w celu uniknięcia ruchów podobrazia podczas kolejnych zabiegów.
8. W przypadku występowania niewłaściwego dublażu usunięcie płótna dublażowego i ekstrakcja masy dublażowej – środki i metody dobrane zostaną po przeprowadzeniu prób.
9. W przypadku braku możliwości usunięcia dublażu wykonanie jego koniecznych korekt i napraw.
10. Usunięcie licowania.
11. Konsolidacja obrazu od odwrocia – BEVA371 wprowadzana na ciepło lub żywica akrylowa w roztworze.
12. Oczyszczenie lica obrazu z wszelkich nawarstwień i uzupełnień (werniksy, retusze, przemalowania, kity, zabrudzenia) – środki i metody dobrane zostaną po przeprowadzeniu prób.
13. Usunięcie deformacji podobrazia.
14. Rozprostowanie i przyklejenie zdeformowanych łusek zaprawy.
15. Wykonanie protez z płótna lnianego w miejscach ubytków.
16. Podklejenie nowym płótnem lnianym – w przypadku takiej konieczności (spoiwo BEVA371, dublaż kontaktowy).
17. Zamocowanie obrazu na nowych, klinowanych krosnach.
18. Uzupełnienie ubytków zaprawy kitem emulsyjnym, akrylowym, modyfikowanym.
19. Położenie werniksu damarowego pośredniego.
20. Scalenie kolorystyczne – farby akwarelowe i akrylowe oraz żywiczne.
21. Naniesienie na powierzchnię warstwy malarskiej werniksu końcowego (damarowego a następnie akrylowego).

Przebieg prac oraz wykonane czynności przedstawione zostaną w dokumentacji konserwatorskiej: pisemnej, rysunkowej i fotograficznej.

7. Uwagi

Wszystkie prace remontowe i konserwatorskie w obiekcie powinny być prowadzone za zgodą Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie, Delegatura w Zamościu, w oparciu o programy prac i projekty budowlane sporządzone przez osoby posiadające stosowne uprawnienia. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 ze zm.) wskazuje, że w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków prace remontowe mogą być prowadzone lub nadzorowane wyłącznie przez osoby posiadające odpowiednie wykształcenie i doświadczenie.

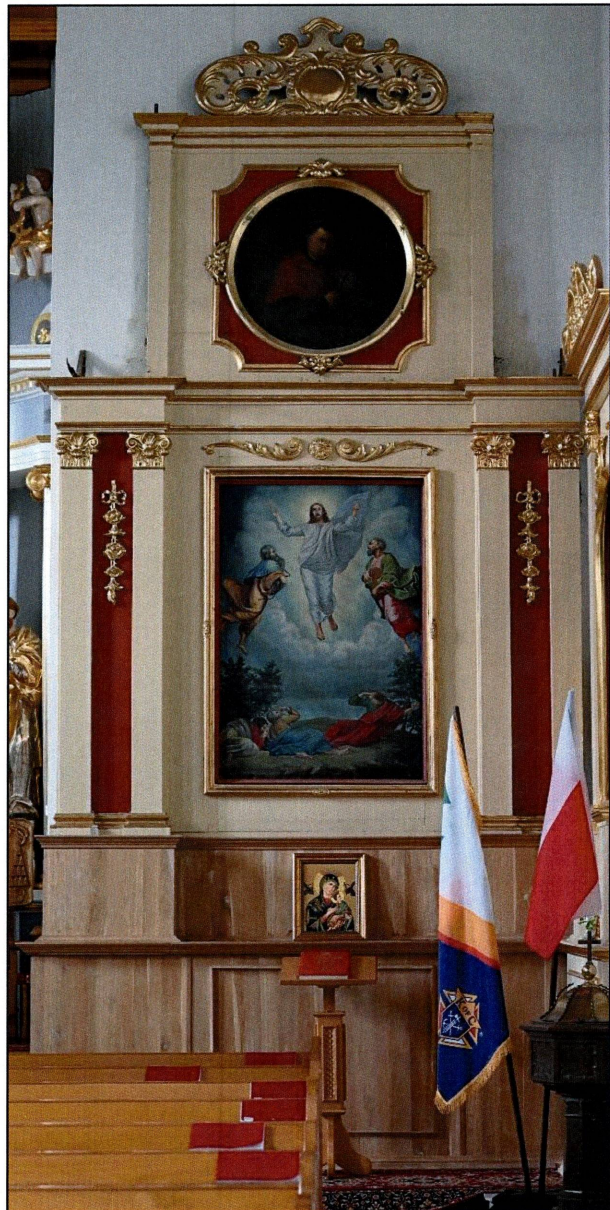
Niedzwica Duża 04-2024

Opracowanie: mgr Anna Trocha
mgr Marek Trocha

Anna Trocha
Anna Trocha
ANTE ZABYTKI
Anna Trocha
24-220 Niedzwica Duża, ul. Nowa 67
NIP 712-133-47-78, Regon 432327413

AEIKON P.K.Z.
Marek Trocha
24-220 Niedzwica Duża, ul. Nowa 67
NIP 771-133-12-26 Regon 060042010

8. *Fotografie*

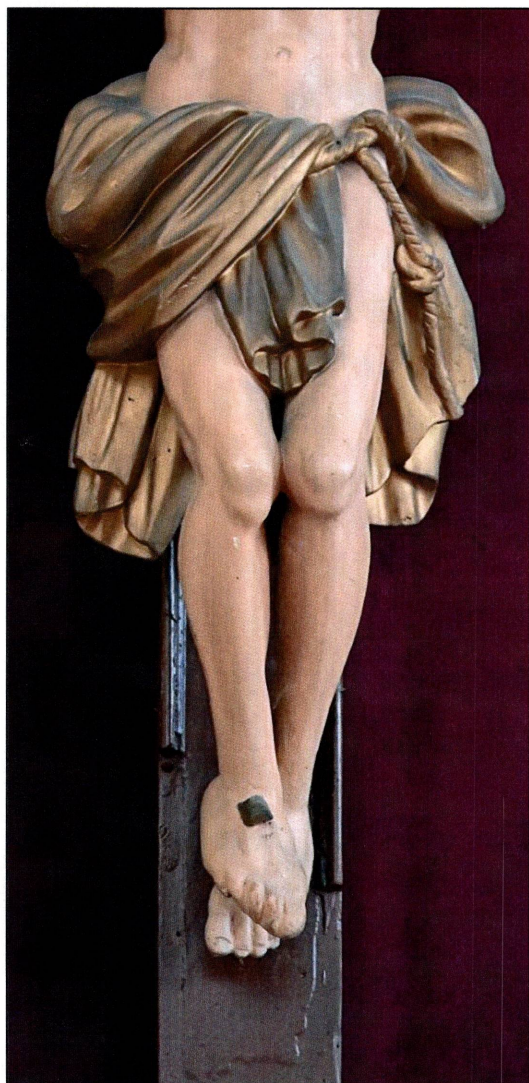
Fot. 3. Fot. 4. Ołtarze przytęczowe – widok ogólny. Zwracają uwagę nieproporcjonalnie wysokie cokoły.

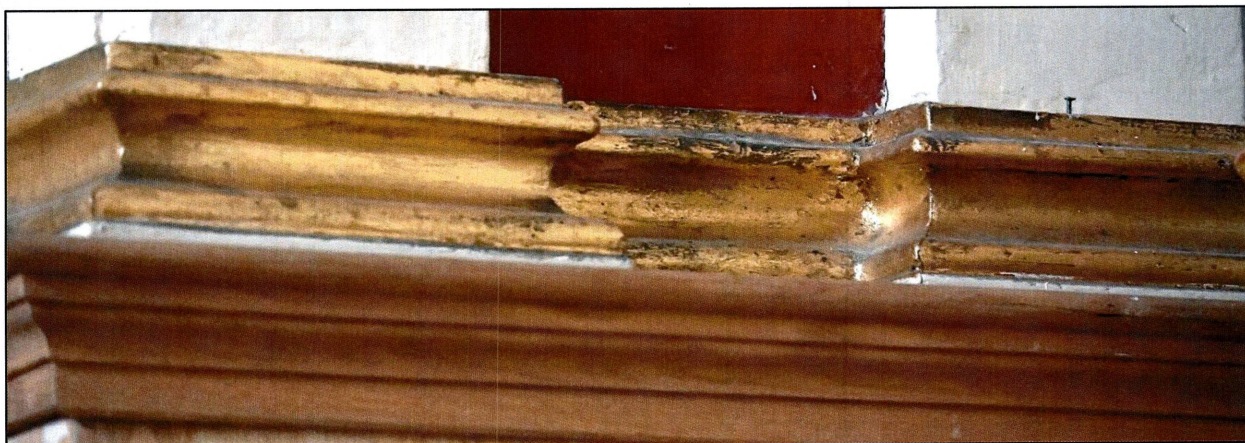
Fot. 5. Fot. 6. Rzeźba i obraz z retabulów ołtarzy.

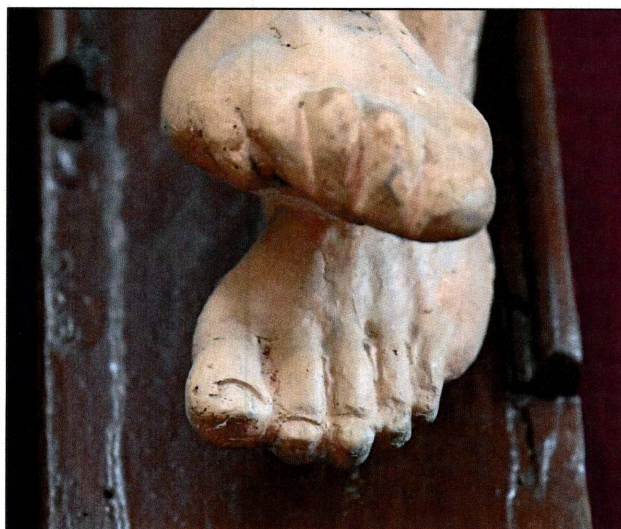
Fot. 7. Fot. 8. Obrazy ze szczytów ołtarzy. Widoczne silne deformacje podobrazia (św. Franciszek) i nieudolne przemalowanie obrazu z przedstawieniem św. vvvv. Powierzchnia obrazów zabrudzona i pożółknięta.

Fot. 9. Fot. 10. Wtórne „złocenia”: brąza na perizonium i szlagmetal na kapitelach, listwach i aplikacjach snycerskich.

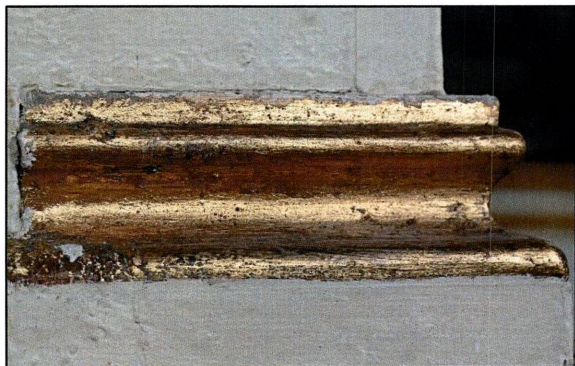
Fot. 11. Zniszczone, pociemniałe i uszkodzenia wtórne złocenia. Na dole surowa listwa dębowa nowej części dolnej.

Fot. 12. Fot. 13. Prymitywne przemalowanie i, prawdopodobnie, rekonstrukcja stopy.

Fot. 14. Przemalowane i wtórnie pokryte szlagmetalem zwieńczenie ołtarza.

Fot. 15. Fot. 16. Niestarannie wykonane i zniszczone wtórne „złocenia” baz pilastrów.

Fot. 17. Przynajmniej trzykrotnie przemalowana struktura ołtarza. Widoczne niestaranne wykonanie i odspajanie się warstw wtórnych,

Fot. 18. Niestaranne przemalowania i wtórne „złocenia”. W odkrywcę widoczne przemalowania i brak oryginalnych gruntów pod złoceniami i, prawdopodobnie, ślady intensywnego żerowania owadów – korytarze i otwory wylotowe wypełnione wtórnymi gruntami.